

Intencionalita v myšlení / Myšlení - intencionalita

Intence je něčím nesmírně rozšířeným po celém našem Vesmíru, i když si toho většinou ani dodnes nejsme vědomi a i když to je zjevné jen v dost mimořádných případech (především u živočichů, mnohem méně u rostlin – zatímco prakticky vůbec ne v oblasti tzv. neživých skutečností). V případě myšlení však jde o něco specifického, od veškeré jiné podoby intencí a intencionality bytostně odlišného. Ve všech jiných případech neznamena intence nic jiného než nějaké směřování; to směřování může být ve skutečnosti jen jakoby „zdánlivé“, jen pro nás nebo pro nějakého vnějšího pozorovatele, neboť může být pouhou „setrvačností“. (Příklad: udělíme-li kulečnickové kouli nějaký impuls, koule se pohybuje vpřed určitým směrem, dokud nenarazí na jinou kouli nebo na okraj stolu. Ale tento její pohyb určitým směrem zdaleka není žádným „směřováním“ jakožto její vlastním výkonem.) Z toho je zřejmé, že ani tam, kde pozorujeme nějaký více méně určitý směr, nemusí jít ještě vůbec o vskutku aktivní směřování někam (aktivní ve smyslu subjektivní založené, tedy nějakým subjektem vykonávané směřování). Myšlení v plném smyslu toho slova však není nejen pouhým pohybem v nějakém směru – víme přece o splývavosti a těkavosti svých myšlenek! -, ale není ani „organickým“ vykonáváním nějakého pohybu – zde tedy myšlenkového – k dosažení nějakého cíleného stavu jako výsledku – jak to známe z pozorování živých bytostí; a konečně – to je třeba dodat s ohledem na jisté starší koncepce, známé z dějin – není to ani pouhý doprovod jakýchsi základnějších organických procesů a dějů onoho druhého typu. Myšlení se ve smyslu svého bytostného určení chce vždy znovu ujišťovat jakousi pevností a solidností toho, k čemu se vztahuje a k čemu tedy jakoby míří, směřuje. A protože se obvykle vztahuje k něčemu, co samo takovou pevností, solidností nedisponuje, používá specificky myšlenkového prostředku, jak přece jenom jakési relativní (dále vztažené) pevnosti dosáhnout, jak se jí chopit nebo jak ji vylepšit či dokonce „založit“, a to jakýmsi sebe-ovládáním, jakousi sebe-upevněností díky pravidlům, díky myšlenkové řeholi, jejímž cílem je sebe-vláda, sebe-zpevnění a tak překonání původní těkavosti a splývavosti myšlenkových dějů a procesů. Toho se původně, tj. v nejstarších dobách asi dosahovalo právě narativitu a opakování jistých „celků“ vyprávění, ale později – díky starořeckému vynálezu pojmů a pojmovosti – myšlenkovým ustavováním a „míněním“ zvláště pevných a přímo neměnných útvarů, a to po vzoru těch nejstarších „útvarů“, jimiž byla čísla a geometrické obrazce. To však bylo a dodnes nadále je možné pouze díky tomu, že myšlení je s to se obracet nejen k něčemu jinému, ale také samo k sobě; v tom se jeho intencionalita bytostně odlišuje ode všech typů intencí (směřování) jiných.

(Písek, 071217-4.)